

УДК 7.036/766(520)

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СТИЛЮ АР-ДЕКО В ЯПОНСЬКІЙ РЕКЛАМНІЙ ГРАФІЦІ 1920-1930-х рр.

КОКОРИНА Галина, ІВАЩЕНКО Владислава, САННИКОВА Анастасія
Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, Україна
galinaramasanova@gmail.com

У роботі розглянуто умови формування та основні ознаки стилю ар-деко, його вплив на різні види мистецтва 1920-1930-х років. Визначені умови розвитку культурних зв'язків між західним світом та Японією, а також особливості еволюції японського мистецтва рекламної графіки під впливом стилю ар-деко. Проаналізована творчість японського художника Ікко Танака на прикладі його плакатів, розглянуто феномен анонімної комерційної графіки в Японії. Представлено результати дослідження актуалізації фешн графіки в першій половині XX століття, обґрунтована актуальність стилю ар-деко в сучасному дизайні.

Ключові слова: *стиль ар-деко, дизайн, рекламна графіка, японське мистецтво, Ікко Танака, фешн ілюстрація.*

ВСТУП

Ар-деко (франц. art déco) – стиль у мистецтві, що виник на початку XX століття у Франції шляхом запозичення елементів таких напрямків як експресіонізм, модерн та кубізм. Вони переплелися з екзотичними африканськими та східними мотивами, що створило певний ореол екзотичності і привабливості не тільки для європейських діячів мистецтва, але й художників інших країн світу [1]. Цей стиль охоплював архітектуру, живопис, дизайн, моду, кіно. Твори мистецтва в стилі ар-деко характеризуються строгістю, геометрією та тяжінням до оптимізму, за що стиль отримав негласну назву «приручений кубізм». Розквіт стилю припадає на період відносного миру та процвітання між двома світовими війнами, що виражається у використанні розкішної обробки та дорогих матеріалів. Разом з тим, 1920-1930-ті роки – це час, коли після бурхливого економічного підйому спалахнула світова криза. В таких умовах зросла конкуренція в різних сферах виробництва, і важливим інструментом виживання і управління глобальними світовими подіями в економіці стає реклама. Основною формою реклами тоді була різноманітна поліграфічна продукція, і художник графік стає активним учасником не тільки мистецьких, але й маркетингових процесів.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Завдання даного дослідження полягає в аналізі процесу переосмислення японськими майстрами рекламної графіки європейського стилю ар-деко. Важливим завданням також є усвідомлення причин інтересу

східних художників саме до цього явища та особливостей трансформації ар-деко з огляду на традиційну японську естетику.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Для початку варто розібратись, який запит суспільства народив ар-деко, чим він є особливим та цікавим. Хоча своє завоювання світу він почав у Франції, але найбільший вплив мав у Сполучених Штатах. Цей стиль став першим, що мав вплив на усі аспекти життя, асоціювався з розкішшю, формував інструменти комерційної діяльності того часу. Він був буквально усюди: татуювання, реклама, типографія, ювелірне мистецтво, архітектура, дизайн інтер'єру, мода, ужиткове мистецтво, живопис. Так суспільство реагувало на занепад, який спровокувала Перша світова війна. На нього також вплинули Віденська сецесія, діяльність «Школи Глазго», німецьке об'єднання «Веркбунд» та абстракціонізм, зокрема творчість художника Василя Кандинського [1]. У 1930-х роках, під час Великої депресії, ар-деко став більш стриманим, натомість дизайнери використовували інноваційні матеріали, хромовані деталі, сталь та пластик. Нові формальні характеристики з'явилися близько 1930 року, коли в архітектурі проявився стиль обтічного модернізму, з новими формами, включаючи глянцеві поверхні [3]. Але незмінними залишалися такі основні ознаки стилю як розкіш, шик, етнічне геометричні візерунки, коштовні сучасні матеріали, прості форми та геометричний дизайн.

Зазначимо також, що 1920-1930-ті роки називають «золотим віком» фешн Ілюстрації». Стиль ар-деко особливо яскраво вплинув на жіночу моду і нахлався на рух боротьби за права жінок. Жіноча половина населення була вже більш зацікавлена в тому, щоб виглядати яскраво, ефектно та жіночно. Сильні, стильні, вільні і розкішні – все це описує рух флєпперів. Стиль ар-деко в фешн індустрії характеризується багатими матеріалами, рясним оздобленням і блиском, а модна графіка перетворюється в окремий вид графічного мистецтва.

Стиль розвивався і набував обертів до 1925 року доволі довго, що дало можливість йому повністю сформуватись та відобразитись у проєктах багатьох митців у свій піковий період. Такий сильний сплеск у добу модерну захопив увесь світ, європейське мистецтво перебиралось на схід, а саме до Японії. Як один з прикладів – це чеський художник Альфонс Муха (1860-1939 рр.), який залишив невитравний слід в японському графічному мистецтві. Його ілюстрації та плакати в стилі модерн ще на початку 1900-х років були перероблені для японських журналів [2].

Важливо відмітити, що з середині XIX ст. Японія поступово стає частиною світової капіталістичної системи, після тривалої самоізоляції країни від зовнішнього світу почалось інтенсивне проникнення у Японію західної культури і науки. Перед японцями відкрився невідомий світ нових звичаїв та поглядів [4]. Житель міста тепер споглядав світ тверезо, сприймаючи його без заглиблення у метафізичні основи красивого. Стиль ар-деко в прийнятті японського художника органічно накладався на демократичні традиції школи укійо-е, а більшість майстрів японської гравюри належали саме до неї. Японські митці сприйняли цей стиль задля урізноманітнення власного мистецтва, яке традиційно було більш стриманим. Адаптацію стилю ар-деко

можна простежити і в інших видах мистецтва, зокрема у архітектурі, де геометрія і форми були запозичені, а декоративні елементи були суто японськими. Прикладом може стати Будівля Парламенту у Токіо: геометричні форми та лаконічність тут добре поєднуються з традиційною японською естетикою, яка цінує елегантність та простоту. Більш детально стильові прийоми ар-деко можна прослідкувати на прикладі конкретних художників. Ікко Танака став одним з тих, хто інтегрував європейські новітні течії у японську естетику. Мінімалізм, функціональність, простота композиції та лаконічність кольору стали візитною карткою митця. На рис. 1 представлені рекламні плакати для танцювальної трупи Nihon Buuo створені на основі поєднання геометрії та абстракції [5].

Рис.1, а – г. Рекламна графіка японських художників 1920-1930-х рр.: а, б – Ікко Танака, плакати для танцювальної трупи Nihon Buuo [2]; в, г – графічне оформлення японських сірникових коробок невідомих авторів [5]

Вплив ар-деко добре прослідковується саме у комерційній японській графіці. Акцент поставлений на активності кольорів, їх різноманітності і контрастності, на простоті форми та різними за характером лініях, гострих і різких або плавних і рівних. Художники часто використовують градієнт чи розтяжку кольору, що має місце у традиційному мистецтві Японії.

Зазначимо, що такі роботи японських графіків як логотипи чи пакування певних товарів, зазвичай, доходять до нас вже без авторства. Начебто не так багато й часу минуло, але ці люди пішли в небуття, залишивши по собі лише свої бачення і переживання минулої епохи. Колекціонерам добре знайомі виразні зображення на сірникових коробочках, яскраві за колоритом, де прості лінії і грайливі форми в європейському стилі 1920-х років поєднуються з японськими ієрогліфами (рис. 1в, 1г). В цих зображеннях часто зустрічаються характерні жіночі образи, що нагадує західну фешн-графіку того часу. Дійсно, мода того часу не просто надихала митців, вважалось, що вони мають співіснувати в безкінечному синтезі. Сукні в книгах ілюстраторів періоду ар-деко стали більше, ніж просто одягом, вони були втіленням епохи. Графічні прийоми характеризувались плавними лініями, складними деталями,

акцентними аксесуарами та динамікою в кожному русі. Кольорова гамма базувалась на контрасті чорного, золотого і срібного кольорів. Фігури зображувались видовженими, трохи хлоп'ячими, зазвичай з коротким волоссям.

ВИСНОВКИ

У дослідженні представлено результати аналізу впливу європейського стилю ар-деко на культуру Японії в межах 1920-1930-х рр. Особливо досліджено особливості інтерпретації стилю в рекламній графіці, на прикладі творчості художника Ікко Танака. Описано метаморфози даного стилю у роботах невідомих художників, які працювали в галузі комерційної графіки і створили артефакти, що сьогодні стають предметом колекціонування. Ідея пошуку взаємозв'язків між стилями та культурами може настановити митця на переосмислення і удосконалення власного творчого доробку, змусити змінити фокус бачення краси та гармонії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Втомлені війною: як формувався стиль арт-деко URL: <https://artplatform.academy/journal/vtomleni-vijnoyu-yak-formuvavsyia-stil-art-deko>
2. Art Deco Influence on Japan URL: <https://deco-london.com/blogs/decodiaries/art-deco-influence-on-japan>
3. Renaut, Christophe and Lazé, Christophe, *Les Styles de l'architecture et du mobilier* (2006), Editions Jean-Paul Gisserot, ст. 110-116.
4. Японська культура на межі 19-20 століть. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/world_history/31935/
5. Японське графічне мистецтво: гайд від Ірини Гетьман URL: <https://prjctr.com/mag/japanese-art>
6. 1920s and 30s Japanese matchbox art URL: <https://violetsvintagevault.wordpress.com/2018/10/05/1920s-and-30s-japanese-matchbox-art/>

KOKORINA H., IVASHCHENKO V., SANNIKOVA A.

THE TRANSFORMATION OF THE EUROPEAN ART DECO STYLE IN JAPANESE ADVERTISING GRAPHICS OF THE 1920-1930s.

The article examines the conditions of formation and main features of the Art Deco style, its influence on various types of art of the 1920s and 1930s. The conditions for the development of cultural relations between the Western world and Japan, as well as the peculiarities of the evolution of Japanese art of advertising graphics under the influence of the Art Deco style are determined. The work of the Japanese artist Ikko Tanaka is analysed on the example of his posters, the phenomenon of anonymous commercial graphics in Japan is considered. The results of a study of the actualisation of fashion graphics in the first half of the twentieth century are presented, the relevance of the Art Deco style in contemporary design is substantiated.

Keywords: art deco style, design, advertising graphics, Japanese art, Ikko Tanaka, fashion illustration.